

Jogeset- és forrásgyűjtemény
Nemzetközi tanulmányok szak nemzetközi jog
I-II. munkafüzethez

Nemzetközi tanulmányok szak

SZTE ÁJTK

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Nemzetközi jogi és Európa-jogi Tanszék

Szerzők:

Dr. Hárs András

Dr. Sziebig Orsolya Johanna

Szerkesztette:

Dr. Sziebig Orsolya Johanna

A munkafüzetben szereplő fiktív jogesetek és feladatok a Szerzők saját munkái, amelyek egy-egy nemzetközi jogintézmény bemutatására szolgálnak, így jellegüknél fogva több esetben létező államok megnevezésével és ábrázolásával. A jogesetek nem tükrözik a Szegedi Tudományegyetem álláspontját.

© Dr. Hárs András 2020

© Dr. Sziebig Orsolya Johanna 2020

© Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar 2020

Minden jog fenntartva. Jelen kiadványt, illetve annak részleteit tilos reprodukálni, adatrendszerben tárolni, bármely formában vagy eszközzel – elektronikus, fényképeszeti úton vagy egyéb módon – a jogosultak engedélye nélkül közölni, reprodukálni.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	1
A nemzetközi jog forrásai.....	3
I. Angol-norvég halászati ügy (Egyesült Királyság v Norvégia) 1951.	3
II. Francia nukleáris kísérletek ügye (Ausztrália v. Franciaország; Új-Zéland v. Franciaország - 1974, 1995) https://www.icj-cij.org/en/case/58	3
III. Fiktív jogeset – A nemzetközi jog forrásai.....	7
A nemzetközi jog alapelvei.....	8
I. Caroline-ügy (Amerikai Egyesült Államok v Egyesült Királyság) 1837-1842.....	8
II. Fiktív jogeset – A nemzetközi jog alapelvei.....	8
A nemzetközi szerződések joga	10
Preah Viherai templom ügye (Kambodzsa v Thaiföld) 1962.	10
II. Fiktív jogeset – A nemzetközi szerződések joga.....	10
A nemzetközi jogi államfelelősség	11
I. Torrey Canyon-ügy 1967.....	11
II. Rainbow Warrior-ügy (Új-Zéland v Franciaország) 1950.....	11
III. Caroline-ügy	12
IV. Fiktív jogeset – A nemzetközi jogi államfelelősség.....	12
A viták békés rendezése	13
I. Fiktív jogeset – Viták békés rendezése és vitarendezési eszközök.....	13
Vitarendezési szimuláció	13
Állam.....	14
I. Fiktív jogeset – Állam	14
Nemzetközi szervezetek.....	15
I. Bernadotte ügy 1949.	15
II. Fiktív jogeset – Nemzetközi szervezetek	15
Tér-terület joga.....	16

I. Északi-tengeri kontinentális talapzat ügye (NSZK v. Dánia és NSZK v. Hollandia - 1968)	
https://www.icj-cij.org/en/case/52	16
Nemzetközi környezetvédelmi jog.....	19
I. Az Uruguay -folyó menti cellulózmalom ügye (Argentína v. Uruguay) 2010.	
https://www.icj-cij.org/en/case/135	19
A fegyveres összeütközések joga.....	24
I. Strugar-ügy	24
II. Al-Mahdi-ügy.....	24
III. Fiktív jogeset – Hadijog	24
IV. Fiktív jogeset – Hadijog	25
Kollektív biztonság, kollektív védelem.....	26
I. Falkland-szigetei háború.....	26
II. Fiktív jogeset – Kollektív biztonság, kollektív védelem.....	26
III. Fiktív jogeset – Kollektív biztonság, kollektív védelem	27
IV. Fiktív jogeset – Kollektív biztonság, kollektív védelem	28
Nemzetközi büntetőjog.....	29
I. Charles Taylor ügy.....	29
II. Akayesu-ügy.....	29
III. Fiktív jogeset – Nemzetközi büntetőjog.....	29
IV. Fiktív jogeset – Nemzetközi büntetőjog.....	30
V. Fiktív jogeset – Nemzetközi büntetőjog	31
Komplex jogesetmegoldás	32
I. Tér-terület joga és vitarendezés.....	32
II. Jogforrástan és nemzetközi szerződésjog.....	33
III. Környezetvédelmi jog és vitarendezés	34
IV. A nemzetközi jog alapelvei, államelismerés és államutódlás, nemzetközi szervezetek	35
V. Környezetvédelmi jog, nemzetközi szerződésjog, nemzetközi jog-belső jog viszonya.....	36

A nemzetközi jog forrásai

I. Angol-norvég halászati ügy (Egyesült Királyság v Norvégia) 1951.

Lamm Vanda: A Nemzetközi Bíróság ítéletei és tanácsadó véleményei 1945-1993. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1995. 27-33. p.

Fisheries (United Kingdom v. Norway) <https://www.icj-cij.org/en/case/5>

II. Francia nukleáris kísérletek ügye (Ausztrália v. Franciaország; Új-Zéland v. Franciaország - 1974, 1995)¹ <https://www.icj-cij.org/en/case/58>

Az ügy jelentősége

A Nemzetközi Bíróság az egyoldalú kötelezettségvállalás nemzetközi jogi kötőerejével kapcsolatosan tett alapvető megállapításokat.

Tényállás

A francia kormány 1966 óta számos alkalommal végzett Francia Polinézia területén található csendes-óceáni kutatóállomásán légköri nukleáris kísérletet. A fő robbantóhely az Ausztráliától mintegy 6000 km távolságra lévő Mururoa-zátonynál helyezkedett el. Franciaország a területet tiltott, illetve veszélyes zónának minősítette a légi közlekedés és a hajózás számára. A kísérletek ausztrál területen radioaktív lecsapódásokat idéztek elő, és mivel a francia kormánnyal való egyeztetések nem vezettek a vita megoldásához, ezért Ausztrália a Nemzetközi Bírósághoz fordult keresetével. Ezzel egy időben Új-Zéland is keresetet nyújtott be Franciaország ellen a bíróságon, illetve ideiglenes intézkedés meghozatalát kérte, mellyel az ügy lezárásáig a kísérletek beszüntetését szerették volna elérni. A bíróság ideiglenes intézkedései ellenére, továbbra is számos légköri nukleáris kísérlet zajlott 1973 júliusa és 1974 szeptembere között. Bár a két azonos tartalmú kereset ugyanazon a napon érkezett a bírósághoz, azonban a bíróság a két ügyet mégis külön tárgyalta, de ugyanabban a bírói felállásban, ugyanazokkal az indokokkal, ugyanazt az ítéletet hozta meg 1974. december 20-án.

Az ügy kronológiája

- 1966-tól: nukleáris légköri kísérletek zajlanak Francia Polinézia területén
- 1973. máj. 9.: Ausztrália és Új-Zéland keresettel fordul a Nemzetközi Bírósághoz
- 1973. máj. 14.: mindkét ország ideiglenes intézkedés meghozatalát kéri a bíróságtól, amely gátat szab a további kísérleteknek
- 1973. máj. 16.: Franciaország levélben tagadja a bíróság joghatóságát és az eljárástól távol marad
- 1973. jún. 22.: a bíróság ideiglenes intézkedést hoz
- 1973. júl.-aug.; 1974. jún.-szept.: további francia nukleáris kísérletekre kerül sor
- 1974 júniusától: nyilatkozatok a francia állam nevében a légköri kísérletek befejezéséről, mivel elérték azt a technikai szintet, hogy föld alatt is végre tudják hajtani a robbantásokat
- 1974. okt. 11.: a francia hadügyminiszter megerősíti, hogy 1975-től nem lesznek légköri kísérletek
- 1974. dec. 20.: a bíróság ítéletet hoz

¹ Forrás: Nemzetközi jogi és Európa-jogi Tanszék, Tansegédlet

A Nemzetközi Bíróság megállapításai

A két állam kereseti kérelme azonos. Mindketten arra kérik a bíróságot, állapítsa meg, hogy a nukleáris légköri kísérletek végzése a Csendes-óceán területén nem áll összhangban a nemzetközi jog szabályaival, valamint, hogy tiltsa meg Franciaország számára a további ilyen jellegű kísérletek végzését.

(1) Joghatósági kérdések

Mindkét felperes ugyanarra alapította a bíróság joghatóságát: az 1928. évi a nemzetközi viták békés rendezéséről szóló általános akta 17. cikkére, valamint a Statútum 36. cikkének 1. bekezdésére, a 37. cikkére, továbbá szubszidiárius jelleggel a Statútum 36. cikkének 2. bekezdésére. Franciaország az 1973. május 16-án kelt levelében arra kérte a bíróságot, hogy utasítsa el a keresetet, ugyanis a bíróság joghatósága nem áll fenn.

A bíróság leszögezte, hogy először azt kell megvizsgálnia, hogy van-e jogvita a felek között. Egy üggyel összefüggésben ugyanis joga van a bíróságnak minden körülményt megvizsgálnia, azt is, ami látszólag nem függ össze az adott üggyel, de fontos lehet, hogy az ügyben történő állásfoglalás előtt az ilyen kérdéseket tisztázza. Az felperesek célja még a bíróság eljárása előtti szakaszban is a kísérletek beszüntetése volt, és ebben a kérdésben hosszas diplomáciai levelezés során sem tudtak közös nevezőre jutni a franciákkal. Ilyen körülmények között a bíróságnak figyelembe kell vennie minden olyan körülményt, ami a kereset beadása után merül fel, mert releváns lehet az ügy menetében. Ide elsősorban a francia állam nevében elhangzott nyilvános nyilatkozatok értendők, amelyekben a kísérletek folytatásával kapcsolatos francia szándék tükröződött, ezért a bíróság megvizsgálta ezek jelentőségét, és esetleges jogi hatását.

(i) Elsőként a felperesek által is relevánsnak tartott, 1974. június 8-án, a francia Köztársasági Elnöki Hivatal által tett nyilatkozattal foglalkozott a bíróság. Ebben mondták ki először, hogy amint a nyárra tervezett kísérletsorozat véget ér, képesek lesznek már földalatti robbantásokat végezni. Június 10-én a wellingtoni francia nagykövetség pedig arról értesítette Új-Zélandot, hogy ha minden a tervek szerint alakul, akkor a nyári kísérletek lesznek az utolsó légköri robbantások, mert utána már képesek lesznek a földalatti kísérletek lefolytatására is. Számos, más nyilvánosan elhangzott nyilatkozatban említette különböző, a francia állam nevében eljáró hivatalos személy (köztársasági elnök, védelmi miniszter, külügyminiszter), hogy a nyári kísérletsorozat után Franciaország felhagy a légköri robbantásokkal, ezért a bíróság úgy vélte, hogy mindez a légköri kísérletek abbahagyásának szándékát tükrözi.

(ii) A bíróság ezek után megvizsgálta, hogy ezeknek a francia nyilatkozatoknak, vagyis egyoldalú jogi aktusoknak milyen kötőereje lehet. Az egyoldalú jogi aktus formájában megjelenő nyilatkozatoknak lehet kötelező erejük, azonban ehhez az szükséges, hogy nyilvánosan tegyék őket, azzal a szándékkal, hogy a kinyilatkoztató oldalán kötelezettséget keletkeztessenek, állam nevében eljáró hivatalos személy tegye azt, a tudomásulvétel lehetőségével.

Nem minden ilyen nyilatkozat lesz automatikusan kötelező, mindig az állam szándékától függ, hogy ilyen módon keletkeztet-e saját maga számára kötelezettséget. Az ilyen nyilatkozatot mindig meg-szorítóan kell értelmezni.

A Nemzetközi Bíróság kitért arra, hogy milyen alapon lehet kötelező ereje egy egyoldalú nyilatkozatnak. A nemzetközi kötelezettség-vállalások formája nincs meghatározva, azonban minden együttműködést igénylő jogviszonyt a jóhiszeműség elve szerint kell szabályozni. A bíróság összehasonlította az egyoldalú aktusokat a két-vagy többoldalú aktusok, azaz szerződések kötelező

erejével. Ezeknek a kötőereje a pacta sunt servanda szabályán alapul, amelynek pedig szintén a jóhiszeműség elve a magja. A nemzetközi jogalanyok eszerint jogosultak a jóhiszeműség alapján figyelembe venni az ilyen egyoldalú nyilatkozatokat, és bízni azok komolyságában.

Jelen ügyben számos olyan, a francia állam képviseletében (köztársasági elnök, védelmi miniszter, külügyminiszter) nyilvánosan elhangzott nyilatkozat született, amelyben a franciák kifejezésre jutatták, hogy nem lesz több nukleáris léghőri kísérlet, mert elérték a technikai fejlődés azon pontját, hogy ezek után a földfelszín alatt is végre tudják ezeket hajtani. Az ausztrál kormány a szóbeli tárgyalás során a bíróság tudomására hozta, tényként kezeli a francia külügyminiszter 1974. szeptember 25-én tett nyilatkozatát, miszerint a kísérletekkel felhagytak. A bíróság ennek fényében úgy vélte, hogy ezzel Ausztrália arról tesz tanúbizonyságot, hogy lehetségesnek tartja az ügynek egy egyoldalú nyilatkozattal való elrendezését. Természetesen egy ilyen nyilatkozat nem jelent egyben garanciát további kísérletekkel való felhagyására, azonban az érvényességét a nemzetközi kapcsolatokban szükségképpen uralkodó kölcsönös bizalom elve alapján kell megítélni, és ennek fényében érvényesnek kell őket tekinteni, főként a világos tartalmuk miatt is.

A bíróság kifejtette, hogy tulajdonképpen megvalósult az, ami miatt a keresetlevél hozzá beérkezett: biztosítékot kapott a felperesek köre arról, hogy nem lesz több nukleáris léghőri kísérlet, és mivel sem a kereseti kérelemben, sem az eljárás során kárigényt nem jelentettek be, a bíróság úgy vélte, hogy a továbbiakban nincs az eljárásnak tárgya, ezért lezárta az ügyet.

(2) Az ítélet - következtetések

A Nemzetközi Bíróság 9 szavazattal 6 ellenében megállapította, hogy az eljárás tárgya megszűnt, már nem áll fenn, ezért az eljárásnak a továbbiakban nincs értelme, (azonban nem adott választ arra a kérdésre, hogy a francia nukleáris kísérletek mennyiben egyeztethetőek össze a nemzetközi joggal.)

Új-Zéland 1995-ös keresete a Nemzetközi Bíróság előtt

1995. augusztus 21-én ismét a Nemzetközi Bírósághoz fordult, és az 1974-ben kelt ítélet 63. pontjára hivatkozva a helyzet felülvizsgálatára vonatkozó indítványt nyújtott be. Ennek oka a francia köztársasági elnök 1995. június 13-án elhangzott médianyilatkozata, amely szerint 1995 szeptemberére egy nyolc robbantásból álló nukleáris kísérletsorozatot terveznek a Csendes-óceán déli részénél. Új-Zéland arra hivatkozott, hogy azoknak a környezetvédelemmel kapcsolatos jogoknak a köre, amelyeknek a védelméért kiáll, ugyanazok, amelyek 1973-ban is fennálltak, és Franciaország megsérti őket a magatartásával. Négy környékbeli állam is jelezte a beavatkozási szándékát.

Mindezek fényében Új-Zéland arra kérte a Nemzetközi Bíróságot, hogy állapítsa meg, miszerint a kilátásba helyezett atomkísérletek végrehajtása a nemzetközi jogot sérti, valamint azt, hogy Franciaország jogellenesen cselekszik, amennyiben a nemzetközi gyakorlattal ellentétesen, környezetvédelmi hatásvizsgálatot megelőzően kezd nukleáris kísérletek folytatásába. Az ilyen jellegű kísérletek ugyanis mindaddig sértik az államok érdekeit és a nemzetközi jog szabályait, ameddig a környezetvédelmi hatástanulmány ki nem mutatja, hogy a kísérlet nem okoz majd radioaktív szennyezettséget a tengeri élővilág számára.

A kereseti kérelem mellett Új-Zéland ideiglenes intézkedések meghozatalára is kérte a bíróságot, hogy Franciaország tartózkodjon az említett területeken való kísérletek végzésétől és a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően Franciaország készítsen hatástanulmányt a készülő kísérletek által rejtett veszélyeiről.

A Nemzetközi Bíróság megállapításai (1995)

A bíróság számára a legfőbb kérdés annak eldöntése volt, hogy vajon a kereseti kérelemben foglaltak az 1974-ben kelt ítélet 63. pontjának hatálya alá esnek-e. Franciaország azzal védekezett, hogy a bíróság tevékenységét a Nemzetközi Bíróság Statútuma szerint végzi, ez adja minden eljárási cselekmény jogi alapját, és azáltal, hogy Új-Zéland nem a Statútum valamely cikkére alapította a keresetét, megsértette ezt a szabályt, a Nemzetközi Bíróság előtti eljárásának ugyanis így nincs jogi alapja.

A Nemzetközi Bíróság ezzel kapcsolatosan kifejtette, hogy a 63. pont megszövegezésekor nem állt szándékában korlátozni az előtte esetlegesen indítható eljárások körét, hanem egy speciális eljárás-típust teremtett, amely igénybevételének az a feltétele, hogy egy olyan különleges körülményről legyen szó, amely a korábbi ítélet alapjául szolgáló tényekhez kapcsolódik. Ilyen tények fennállta esetén lehet érvényesíteni a 63. pontot. A bíróság a továbbiakban azt vizsgálta, hogy az 1974-ben kelt ítélet milyen jogi alapokon nyugodott, mi volt az eljárás oka, amiről tulajdonképpen ítélezett, ehhez pedig az ítélet szövegének, valamint a teljes felperesi motivációnak az elemzésébe kezdett.

Elsőként azt vizsgálta, hogy mi volt Új-Zéland célja a kereset benyújtásával, ez pedig nemcsak a kereset szövegéből, hanem az új-zélandi miniszterelnök által tett nyilatkozatból is egyértelműen megállapítható: a franciák által folytatott léghőri nukleáris atomkísérleteket szerették volna megszüntetni. A francia állam részéről pedig meg is született a kívánt nyilatkozat, amely szerint felhagynak a léghőri kísérletek folytatásával, és áttérnek a földalatti robbantásokra. Ezek szerint egyértelmű, hogy az új-zélandi kereseti kérelem kizárólag a léghőri nukleáris kísérletek befejezését célozta, a franciák pedig kizárólag ezeknek a befejezésére tettek ígéretet. Ebből következik, hogy az 1974-ben kelt ítélet is ezt a helyzetet bírálta el, vagyis annak megállapításai, így a 63. pont is, kizárólag a léghőri nukleáris kísérletek ügyére vonatkozott, így a jelen esetben az Új-Zéland által hivatkozott földalatti robbantások kérdése nem érinti az 1974-es ítéletet. Új-Zéland kereseti kérelme ezek fényében nem megalapozott, nincs mód az ítélet 63. pont szerinti felülvizsgálatra.

A Nemzetközi Bíróság végzésének rendelkező részéből (1995)

- A kereseti kérelem jogalapja nem esik az 1974-ben kelt ítélet 63. pontjának hatálya alá, így a bíróság elutasítja azt. (12/3 arányban)
- Új-Zéland ideiglenes intézkedések meghozatalára vonatkozó kérelmét a bíróság szintén elutasítja. (12/3 arányban)
- Az eljárásba való beavatkozást célzó indítványokat a bíróság elutasítja. (12/3 arányban)

III. Fiktív jogeset – A nemzetközi jog forrásai

„F” állam rendszeresen hajt végre légköri atomrobbantást a Csendes-óceán nyílt vizein „A” állam partjaitól 3-3500 kilométerre. „A” állam ez ellen rendszeresen tiltakozik, mondván, hogy a robbantás révén lecsapódó nukleáris eső halált, súlyos egészségkárosodást okozhat állampolgárai számára, valamint előre nem látható mutációkat eredményezhet a növény- és állatvilágban. „F” állam tagadja, hogy a nukleáris lecsapódás egyáltalán elérné „A” állam partjait. Időközben „F” állam védelmi miniszterét vendégül látják a hazájában rendkívül népszerű talkshowban, ahol vicceskedve megjegyzi, hogy ha „A” állam nagyon rámenős, akkor befejezik a légköri atomrobbantásokat. Egy héttel később „A” állam a Nemzetközi Bírósághoz fordul, hogy állapítsa meg, miszerint „F” állam kötelezettséget vállalt a kormányfő kijelentése révén.

- a.) Mennyiben történt egyoldalú állami kötelezettségvállalás?
 - b.) Amennyiben nem történt állami kötelezettségvállalás, milyen feltételek kellettek volna ehhez?
 - c.) Amennyiben történt állami kötelezettségvállalás, úgy „A” állam kérheti-e ez alapján „F” államtól mindennemű atomkísérletek beszüntetését? Válaszát indokolja!
 - d.) Melyik, a gyakorlati órán átvett, megtörtént esetre hasonlít az ügy? Mely államok szerepeltek félként az ügyben?
-

A nemzetközi jog alapelvei

I. Caroline-ügy (Amerikai Egyesült Államok v Egyesült Királyság) 1837-1842.

Ajánlott irodalom: Nagy Károly: Önvédelem és jogos védelem a mai nemzetközi jogban

http://acta.bibl.u-szeged.hu/6669/1/juridpol_039_177-193.pdf

The Caroline Incident, 1837.

<https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law/9780198784357.001.0001/law-9780198784357-chapter-2>

II. Fiktív jogeset – A nemzetközi jog alapelvei

Melyik alapelvvvel/elvekkel kapcsolatosak az alábbi esetek?

I. Jogeset

1. „A” és „B” államok között vita merül fel a köztük húzódó határfolyó vízhasznosítását illetően. A két állam története egyébként sem volt konfliktusmentes, határkijelöléssel és egyéb területi kérdésekkel kapcsolatosan évtizedek óta nézeteltérés alakult ki köztük.

2. Az államok között egyre inkább kiéleződik a konfliktus, hiszen „A” állam egy erőművet

kíván építeni a határfolyó közelében, amelynek hűtővizét – egyoldalú döntése alapján – a határfolyóba vezetnék vissza. A tervezett erőmű kivitelezése és üzembe helyezése súlyos környezeti kérdéseket vet fel és „B” állam jegyzékben tiltakozott annak megépítése ellen. Annak érdekében, hogy pontos képet kapjon „B” állam az „A” állam területén folyó építkezési munkálatokról, egy felderítő gépet küldtek, amely belépett „A” állam légterébe.

3. „A” állam tiltakozott a légtér megsértése miatt és „A” állam kormányfője egy sajtótájékoztatón azt mondta, hogy „amennyiben „B” állam továbbra sem tartja tiszteletben „A” állam jogait, akkor súlyos, akár fegyveres válaszcsepásokra számíthatnak”. „A” állam a határfolyó közelébe egy katonai alakulatot vezényelt és nagy hatótávolságú rakéták telepítésébe kezdett.

4. Az ugyanabban a régióban elhelyezkedő és mind „A”, mind „B” államokkal baráti viszonyban lévő „C” állam felajánlotta, hogy közbenjár a két állam közötti vita rendezésében.

II. Milyen alapelvekkel kapcsolatos kérdéseket vetnek fel a következők: Koszovó, Katalónia?

III. Ha egy állam nem tartja be a nemzetközi jogból eredő kötelezettségeket, pl. egy számára hatályos nemzetközi szerződéssel ellentétes magatartást tanúsít, melyik alapelvet sérti meg?

IV. Nevezzen meg olyan eseteket, amikor nem érvényesül maradéktalanul az államok egyenlőségének elve!

V. Milyen indokok hozhatók fel amellett, hogy az emberi jogok védelme a nemzetközi jog alapelveihez sorolható?

A nemzetközi szerződések joga

Preah Viherai templom ügye (Kambodzsa v Thaiföld) 1962.

Lamm Vanda: A Nemzetközi Bíróság ítéletei és tanácsadó véleményei 1945-1993. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1995. 130-139. p.

Kuszinger Róbert: Egy templom a határon – A Preah Vihear konfliktus története. Modern Geográfia, 2016/II. 69-83. p.

http://www.moderngeografia.eu/wp-content/uploads/2016/08/2016_II_05_kuszinger.pdf

Ajánlott irodalom: Mißling, Sven. A Legal View of the Case of the Temple Preah Vihear In: World Heritage Angkor and Beyond: Circumstances and Implications of UNESCO Listings in Cambodia [online]. Göttingen: Göttingen University Press, 2011. <https://books.openedition.org/gup/307>

Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand) <https://www.icj-cij.org/en/case/45>

II. Fiktív jogeset – A nemzetközi szerződések joga

'A' és 'B' államok nemzetközi szerződést kötnek egymással a köztük természetes határként húzódó 'Z' folyó természeti kincseinek megőrzése és vízhasznosítása tekintetében. A nemzetközi szerződés tárgyalásán szakértők is képviseltették magukat, de a szerződést a két állam kormányfői írták alá. 'A' állam a szerződést ratifikálta, azonban 'B' állam nem. Néhány évvel később 'A' állam kifogásolja, hogy 'B' állam egy öntözőcsatorna-rendszer építésével a szerződésben foglaltakkal ellentétes magatartást tanúsít. 'B' állam szerint mivel nem ratifikálta, őt nem köti a nemzetközi szerződés.

- a.) A fenti jogeset alapján köti-e 'B' államot a szerződés? Válaszát indokolja!
 - b.) Mi a különbség a nemzetközi szerződés aláírása és ratifikációja között?
 - c.) Kik jogosultak az állam nevében aláírni a szerződést, a meghatalmazás igazolása nélkül?
 - d.) Sorolja fel a nemzetközi szerződések megkötésének legfontosabb lépéseit!
 - e.) Milyen joghatással jár, ha egy nemzetközi szerződés beiktatása elmarad?
-

A nemzetközi jogi államfelelősség

I. Torrey Canyon-ügy 1967.

Ajánlott irodalom: Paul Burrows Charles Rowley David Owen: Torrey Canyon: A Case Study in Accidental Pollution. Scottish Journal of Political Economy. Vol. XXI. No.3. November 1974.

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-9485.1974.tb00195.x>

II. Rainbow Warrior-ügy (Új-Zéland v Franciaország) 1950.

https://legal.un.org/riaa/cases/vol_XX/215-284.pdf

Coopacere feltölve

A fenti ügy alapján a tanultak szerint elemezze az alábbi esetet!

1985 júliusában a Warrior, egy környezetvédő csoport hajója Új-Zélandon, Aucklandben horgonyzott, hogy később további hajókat vezessen a Mururoa zátonyhoz tiltakozásul a francia atomkísérletek ellen, és hogy akadályozza X államot a kísérletek megkezdésében. X állam titkosszolgálatátudomást szerzett a tervezett akcióról és azt megkísérelte megállítani. Az utasítás X állam kormányától érkezett, a védelmi miniszter személyes utasítására. A terv szerint két bombát kellett elhelyezni a hajótesten, melyek közül az első – a gyengébb – megijesztette volna a hajón tartózkodókat, akik a partra menekülnek, majd a második a még a kikötőben lévő hajót elsüllyesztette volna. Azonban a második robbanásban egy személy, a hajó legénysége közül életét veszítette, Y állam állampolgára. A robbantások kivitelezőit, akik X állam állampolgárai voltak, elfogták. A történetek miatt a két állam viszonya megromlott, nemzetközi szintű feszültség alakult ki.

III. Caroline-ügy

Lásd: A nemzetközi jog forrásainál.

IV. Fiktív jogeset – A nemzetközi jogi államfelelősség

Amerikai katonák egy Pakisztánban működő terrorista csoport elleni támadás során elvétik a célpontot és felrobbantanak egy hidat. A híd helyreállításának költsége 100 millió dollár, amelyből amerikai álláspont szerint 20 milliónyi kár elkerülhető lett volna a pakisztáni hatóságok hathatós fellépése esetén. Az elmaradt haszon 50 millió dollár, amelyhez a pakisztáni állam 5%-os éves kamatot számít. A helyreállítás 5 évig tart.

- a.) Mekkora összeget tesz ki a kártérítés?
 - b.) Mit kérhet a kártérítés mellett Pakisztán az USA-tól?
 - c.) Mennyiben számít, hogy Pakisztán nem óvta meg a híd maradékát?
 - d.) A felelősség szempontjából mennyiben bír jelentőséggel, hogy az USA szándékosan vagy véletlen okozta a kárt?
 - c.) Milyen kötelezettségek terhelik „A” állammal szemben az elismerést megtagadó „C” államot?
-

A viták békés rendezése

I. Fiktív jogeset – Viták békés rendezése és vitarendezési eszközök

„A” és „B” államok között régóta elhúzódó vita van a köztük természetes határként húzódó erdőség területi hovatartozását illetően. A helyzetet bonyolítja, hogy az erdő közepén egy, a természeti világörökséghez tartozó barlangrendszer is húzódik, valamint az erdő védett természeti területnek számít. A nemzetközi közösség aggodalommal figyeli a helyzetet, mivel napjainkban egyre több, a világörökség részét képező helyszín esik áldozatul az államok konfliktusainak.

Milyen vitarendezési eszközök alkalmazhatóak?

Vitarendezési szimuláció

⌚ Egy vitarendezési szimuláció során modellezzék a különböző vitarendezési módokat! Próbálják megjegyezni, melyik eljárásban milyen felek vesznek részt és milyen hatáskörrel rendelkezhetnek!

Állam

I. Fiktív jogeset – Állam

„A” állam területén polgárháború tör ki, több évig fegyveres csoportok küzdenek a hatalomért. A hosszú és mindkét oldalon jelentős véráldozattal járó összecsapások végén az egyik felkelő csoportnak sikerül magához ragadnia a hatalmat és az eddigtől merőben eltérő politikai-gazdasági berendezkedést alakít ki, még az állam nevét is megváltoztatják. A szomszédos államok véleménye megoszlik a változások kapcsán. „B” szomszédos állam elismeri az újonnan létrejövő kormányt, míg „C” állam nem hajlandó semmilyen elismerő nyilatkozat megtételére.

- a.) Létrejött-e új állam? Válaszát indokolja!
 - b.) Nemzetközi szerződés megkötése mennyiben tekinthető államelismerésnek?
 - c.) Milyen kötelezettségek terhelik „A” állammal szemben az elismerést megtagadó „C” államot?
-

Nemzetközi szervezetek

I. Bernadotte ügy 1949.

Schiffner Imola: A nemzetközi szervezetek által gyakorolható funkcionális védelem Jogelméleti Szemle 2011/4. szám

<http://jesz.ajk.elte.hu/schiffner48.html>

Lamm Vanda: A Nemzetközi Bíróság ítéletei és tanácsadó véleményei 1945-1993. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1995. Az Egyesült Nemzetek szolgálatában elszenvedett károk miatti kártérítés. 403-407. p.

II. Fiktív jogeset – Nemzetközi szervezetek

Amerikai hírszerzési források szerint az ENSZ new york-i központját terrortámadás fogja érni a közeljövőben. Ezen információk birtokában amerikai hatóságok értesítik az ENSZ-et, amely nyilatkozatban deklarálja, hogy megtesz minden szükséges lépést a fenyegetés elhárítása céljából, azonban további lépést látszólag nem tesz. Nem sokkal ezt követően amerikai rendőri erők New York utcáján megállítják az ENSZ főtitkár konvoját és átkutatják „biztonsági okokból”. További intézkedésként amerikai szervek kordonokat vonnak az ENSZ székház köré, ellenőrizve mindenkit, aki oda belép vagy elhagyja azt. Az amerikai rendőrök azonban nem hatolnak be az ENSZ székház épületébe, viszont kilátásba helyezik, hogy szükség esetén akár a szervezet beleegyezése nélkül is behatolhatnak, „ha New York biztonsága ezt megköveteli”. Az ENSZ közleményben tiltakozik az amerikai hatóságok lépései ellen és felszólítja az USA-t, hogy tartsa tiszteletben az ENSZ-t megillető mentességeket.

- a.) Mennyiben védhető az Amerikai Egyesült Államok álláspontja?
 - b.) Milyen jogok sérülhettek az ügy kapcsán?
 - c.) Milyen lehetőségek állnak az ENSZ rendelkezésére jelen helyzetben?
-

Tér-terület joga

I. Északi-tengeri kontinentális talapzat ügye (NSZK v. Dánia és NSZK v. Hollandia - 1968)² <https://www.icj-cij.org/en/case/52>

Az ügy jelentősége

Az ügy a kontinentális talapzat jogi helyzetével és annak a parti államok közötti elhatárolásánál alkalmazandó elvek meghatározásával segítette a nemzetközi jog fejlődését.

Tényállás

1966-ban Dánia és Hollandia egyezményben határozták meg a területeikhez tartozó kontinentális talapzaton húzódó határvonalat. Mivel mindketten részesei voltak az 1958. április 29-én kelt kontinentális talapzatról szóló Genfi Egyezménynek (továbbiakban Genfi Egyezmény), ezért a határ-megvonáshoz az Egyezmény 6. cikkének 2. bekezdésében meghatározott egyenlő távolság elvét alkalmazták. Eszerint a határ az a vonal, amelynek minden pontja egyenlő távolságra van azon alapvonal legközelebbi pontjaitól, amelytől mindegyik állam parti tengerét mérik. A Német Szövetségi Köztársaság (NSZK) területe felé eső rész elhatárolásában viszont nem tudtak megegyezni, mert az NSZK egyrészt nem ratifikálta, csak aláírta az Egyezményt, rá tehát nem kötelező a benne foglalt szabályozás, így ő megtagadta az egyenlő távolság elvének alkalmazását. Emellett kifogásolta, hogy az elv alapján meghatározott határ szerint sokkal kisebb terület jutott volna neki, mint ha a partvonal hosszához arányosították volna az egy államra eső részt.

A vitát nem tudták elrendezni, ezért 1967-ben Bonnban aláírtak két egyezményt, egyet Dánia és az NSZK, és egy másikat Hollandia és az NSZK között, miszerint a vitát végleges döntés végett a Nemzetközi Bíróság elé terjesztik, és a végső határ-megállapításra majd a bíróság ítéletének fényében kerül sor. A Nemzetközi Bíróság a két ügyet egy 1968. április 26-án kelt végzésben egyesítette, majd együtt tárgyalta.

Az ügy kronológiája

- 1958. Genf: a kontinentális talapzatról szóló egyezmény megszületése
- 1966. márc. 31: a dán-holland egyezmény megszületése
- 1967. febr. 2., Bonn: a felek egyezményei a vita Nemzetközi Bíróság elé utalásáról
- 1968. ápr. 26.: a Nemzetközi Bíróság egy végzéssel egyesíti az ügyeket
- 1969. febr. 20.: az ítélet megszületése
- 1971. jan. 28.: a végleges határszerződés

A felek álláspontja

A felek megállapodásukban elsősorban arra kérték a Nemzetközi Bíróságot, hogy a kontinentális talapzatra vonatkozó határmegvonási elveket és az alkalmazandó nemzetközi jogszabályokat állapítsa meg, amely alapján majd ők maguk fogják az ítélet megszűnése után rendezni a fennálló helyzetet. (Az tehát nem szerepelt a kereseti kérelemben, hogy a Nemzetközi Bíróság állapítsa meg a határvonalat a három ország kontinentális talapzata vonatkozásában.)

² Forrás: Nemzetközi jogi és Európa-jogi Tanszék, Tansegédlet

Dánia és Hollandia álláspontja azon az elven alapul, amely alapján az 1966-os szerződésük is született, a Genfi Egyezmény 6. cikkén. A cikk szerint, ha az egyezményben részes felek nem tudnak megállapodni a határmegvonás kérdésében, akkor az egyenlő távolság elvét kell alkalmazni, hacsak nincs olyan speciális körülmény, amely indokolná az elvtől való eltérést, ilyen azonban az NSZK esetében nem áll fenn.

Az NSZK álláspontja szerint az Északi-tenger alatt húzódó kontinentális talapzat, a Norvég-árkot kivéve, sehol sem éri el a 200 méteres mélységet, ezért a vitás felek mindegyikének joga van azt a lehetőségek szerint teljes hosszúságban a magáénak tekinteni. Az államokat a partvonalukkal arányos mértékben illeti meg igazságos és méltányos rész a kontinentális talapzattól. Hozzátette azt is, hogy az egyenlő távolság elve itt azért sem alkalmazható, mert az NSZK partvonala olyan sajátos fizikai jellemzőkkel bír, amelyek így, mint speciális körülmény, indokoltá teszik az egyenlő távolság elvének mellőzését.

A Nemzetközi Bíróság megállapításai

(1) Az igazságos és méltányos rész kérdése

A bíróság először azt a tényt szögezte le, hogy az ügyben nem a kontinentális talapzat felosztásáról van szó, hanem azon, a parti államokat megillető részek elhatárolásáról. Kifejtette, hogy az NSZK által hivatkozott igazságos és méltányos rész doktrínája ellentétes magával a kontinentális talapzatra vonatkozó alapvető tétellel, mely szerint a parti államnak a szárazföldi területének meghosszabbításaként értelmezett talapzathoz *ipso facto* és *ab initio* joga van, és ez a jog minden külön jogi aktus nélkül gyakorolható.

(2) A Genfi Egyezmény 6. cikkének alkalmazása

A bíróság megállapította, hogy a vita eldöntésére ez az egyezmény nem alkalmazható, mivel az NSZK azt csak aláírta, nem ratifikálta, így a benne foglalt rendelkezések nem kötik. A Nemzetközi Bíróság ezzel kapcsolatosan leszögezte, hogy az NSZK-ra csak akkor lenne kötelező ratifikálás hiányában a Genfi Egyezmény, ha az elismerésre vonatkozó magatartása kétséget kizáró és egyértelmű lenne. Ezen felül még a részes feleknek is lehetőségük volt, hogy a 6. cikk vonatkozásában, a 12. cikk alapján fenntartással éljenek, tehát még akkor sem mindig egyértelmű és biztos a cikk alkalmazhatósága, ha az egyezményben részes felekről van szó. Az NSZK esetében pedig az egyértelmű, kétséget kizáró nyilatkozatok is hiányoznak, amelyek alátámasztanák a holland-dán érveket, ezért a Genfi Egyezmény és az abban foglalt egyenlő távolság elve ebben a jogvitában nem alkalmazható.

(3) Az egyenlő távolság elvének kérdése és a nemzetközi szokásjoghoz való viszonya

Dánia és Hollandia többek között arra is hivatkozott, hogy az egyenlő távolság elve olyan, kontinentális talapzatokra vonatkozó nemzetközi szabály, ami szokásjogi jellegéből fakadóan szükségképpen kötelező az NSZK-ra is. Szerintük egy államnak a kontinentális talapzat feletti joga abból ered, hogy az az államterületének víz alatti folytatása, így azon is fennáll a szuverenitása. Ebből kiindulva a *közeliség elvét* kell követni, amikor az ilyen területeket el kell határolni az államok között, vagyis hogy minden államnak az az övezet jusson a kontinentális talapzattól, amely a saját partjaihoz közelebb van, mint bármely más állam partjaihoz.

A bíróság kifejtette, hogy a felek állítása ésszerű, de az egyenlő távolság elve akkor sem az egyetlen, szükségképpen elv, amelyet a kontinentális talapzaton való határmegvonásra alkalmazhatnak. Az pedig, hogy egy szokásjogi szabályról van szó, valószínű, hogy egy téves feltételezésen alapul. 1945. szeptember 28-án az USA elnöke, Truman, egy beszédében előadta a kontinentális talapzatra, és az

azon való állami határok kijelölésére vonatkozó álláspontját az USA-nak, és ekkor beszélt arról, hogy elsősorban az államok közötti egyenlő távolság elvét tiszteletben tartó kölcsönös megegyezés az, ami a döntő tényező egy elhatárolásnál. Ez az álláspont ugyan tükröződik az 1958-ban megszületett Genfi Egyezmény rendelkezéseiben is, azonban az Egyezmény szövege a kölcsönös megegyezést előtérbe helyezi, és csak annak hiányában nyúl az egyenlő távolság elvének alkalmazásához, amelynek alkalmazhatóságát ki is zárja, amennyiben valamilyen különleges körülmény áll fenn.

A bíróság továbbá azon az alapon is tagadta az egyenlő távolság elvének szokásjogi jellegét, hogy maga a Genfi Egyezmény ad lehetőséget arra a 12. cikkében, hogy az államok fenntartással élhessenek a 6. cikk vonatkozásában, és kizárják annak alkalmazhatóságát. Ez a tény kizárja azt, hogy a rendelkezés általános normatív tartalommal bírjon, ami pedig a szokásjog egyik legfőbb követelménye.

A bíróság azt is kifejtette, hogy ahhoz, hogy egy egyezményben foglaltakat szokásjogi szabálynak, általános nemzetközi jogi normának lehessen tekinteni, az kell, hogy minél több állam ratifikálja, és a reprezentatív részvétel bizonyítsa azt, hogy az adott szabályt a nemzetközi közösség elfogadta. Jelen esetben ehhez még kevés idő telt el 1958 óta, ami önmagában nem lenne akadály, viszont elengedhetetlenül szükséges az államok egységes és egyöntetű gyakorlata a szokásjogi szabály megállapításához, ami viszont kétséget kizáróan hiányzik. Ezért az egyenlő távolságok elvét semmiképpen sem tekinthetjük szokásjogi szabálynak.

Az ítélet - következtetések

A Bíróság 11 szavazattal 6 ellenében következő megállapításokat tette az ítéletben:

- az egyenlő távolságok elvének alkalmazása (az 1958. évi kontinentális talapzatról szóló egyezmény 6. cikke) a felek esetében nem kötelező;
- nem létezik egységes, minden esetre kötelező határmegvonási elv a kontinentális talapzat államok közötti elhatárolására;
- a határmegvonás az érdekelt felek közötti, igazságos elvek alapján létrejött megegyezéstől függ;
- a feleknek a határmegvonáskor figyelembe kell venniük a partvonalak rajzolatát, valamennyi speciális jellemzőt, a kontinentális talapzat geológiai és fizikai tulajdonságait;
- tiszteletben kell tartani a kontinentális talapzat és a partvonal hossza közötti ésszerű arányosságot;
- az államot megillető kontinentális talapzatot az államterület víz alatti természetes folytatásának kell tekinteni, emiatt nem terjedhet ki olyan területre, amely más államterület folytatásának minősül;
- amennyiben a határmegvonás során átfednék egymást az egyes államok területei, akkor azt a feleknek kölcsönös megegyezéssel kell elhatárolniuk, megegyezés hiányában pedig minden államot egyenlő rész illet meg, de abban is megegyezhetnek, hogy közös joghatóság alá vonják az adott területet.

(A Nemzetközi Bíróság ítéletét alapul véve a felek tárgyalásokat folytattak, és végül 1971. január 28-án kötötték meg a határmegvonásra vonatkozó szerződésüket.)

II. Palmas-szigetek ügye (Hollandia v Amerikai Egyesült Államok) 1928.

https://legal.un.org/riaa/cases/vol_II/829-871.pdf

Nemzetközi környezetvédelmi jog

I. Az Uruguay -folyó menti cellulózmalom ügye (Argentína v. Uruguay) 2010.³

<https://www.icj-cij.org/en/case/135>

Az ügy jelentősége

Az Uruguay folyó menti papírgyár ügyben a Nemzetközi Bíróság 2010-ben hozott ítéletet. Az ügy bár illeszkedik a Nemzetközi Bíróság környezeti vonatkozású eseteinek sorába, komplex kérdéseket vizsgál. Azonban az Uruguay folyó menti papírgyár ügy mégis inkább környezetvédelmi vonatkozásai miatt került be a nemzetközi jogi köztudatba, mivel a Nemzetközi Bíróság nem gyakran kerül szembe olyan fontos kérdésekkel, mint a környezeti károkozás, mint nemzetközi jogsértés, a határon átnyúló szennyezés és más környezeti hatások vizsgálata, és a környezeti károkozásért való felelősség érvényesítése.

Az ügy tényállása

Argentína és Uruguay között már a 2000-es évek eleje óta feszültség volt, mivel Uruguay 2003-ban engedélyezte a két állam közötti határfolyó bal partján, Fray Bentos közelében egy papírgyár és ahhoz kapcsolódó létesítmények (kikötő, szennyvíztisztító, erdőtelepítés) létesítését és működtetését. Argentína azonnal tiltakozott a beruházás ellen, tartva annak negatív környezeti hatásaitól, amely később a turizmusban és a mezőgazdaságban, halászatban is károkhhoz vezethet. 2005-ben a feszültség odáig fokozódott, hogy hidakat és utakat is lezártak tiltakozásképpen. Bár a két állam között folytak tárgyalások a vita rendezésére, azok sikertelennek bizonyultak.

Argentína 2006 májusában keresetet nyújtott be a Nemzetközi Bíróságon, amely jogalapjaként a két állam közötti 1975. évi Uruguay folyó statútumot (továbbiakban: statútum) nevezte meg. Argentína arra hivatkozott, hogy Uruguay a papírgyár és a kapcsolódó létesítmények telepítésének és üzembe helyezésének engedélyezésével megsértette a statútumból eredő kötelezettségeit. Argentína különösképpen hangsúlyozta a fenti tevékenységek Uruguay folyóra és az érintett területekre gyakorolt negatív hatását, mint a jogsértés alapját. Az ideiglenes intézkedések iránti kérelmet a Bíróság elutasította, azon az alapon, hogy azok nem szükségesek.

Az eljárás során mind a két fél gyakorolta az ad hoc bíró választásához való jogát.

Az ügy kronológiája

- 1961. nemzetközi szerződés megkötése az Uruguay-folyó optimális és ésszerű használtára vonatkozó közös mechanizmus megalkotására;
- 1975. Statútum elfogadása, Uruguay folyó Adminisztratív Bizottság (CARU) felállítása;
- 2003. Uruguay engedélyezi a két állam közötti határfolyó bal partján, Fray Bentos közelében egy papírgyár és ahhoz kapcsolódó létesítmények (kikötő, szennyvíztisztító, erdőtelepítés) létesítését és működtetését;
- 2005-2006. heves tiltakozás Argentína részéről a papírgyár ellen;
- 2006. május 4. Argentína keresetet nyújt be a Nemzetközi Bíróságon;
- 2006 ősze a Nemzetközi Bíróság elutasítja a felek ideiglenes intézkedésre vonatkozó kérelmeit.
- 2010. április 20. Nemzetközi Bíróság döntése

³ Forrás: Nemzetközi jogi és Európa-jogi Tanszék, Tansegédlet

A felek kérelmei

a) Argentína

Argentína állítása szerint Uruguay egyoldalúan engedélyezte a határfolyón a papírmalmok építését, megsértve ezzel a folyó használatára irányadó kötelezettséget. Az Uruguay folyó tekintetében, amely természetes határt képez a két állam között, 1961-ben kötöttek nemzetközi szerződést, amely előírta a folyó optimális és ésszerű használatára vonatkozó közös mechanizmus megalkotását. A szabályozási és együttműködési kérdések intézményesítése érdekében, 1975-ben egy statútum került elfogadásra, amely létrehozta az Uruguay folyó Adminisztratív Bizottságot (CARU: Comisión Administradora del Río Uruguay). A CARU önálló jogi személyiséggel rendelkezik, és mintegy nemzetközi szervezetként irányítja a statútumból rá háruló feladatokat.

Argentína kereseti kérelmében állította, hogy:

- Uruguay nem tett eleget az 1961-es szerződésekben foglaltaknak;
- CARU tekintetében elmulasztotta a szükséges előzetes értesítési és konzultációs kötelezettség teljesítését;
- a malmok építése és üzemeltetése az Uruguay folyóban és annak környezetében szennyezést idéz elő, amely a helyi lakosság jelentős részét súlyos veszélynek teszi ki (pl. folyószennyezés, biodiverzitás (biológiai sokféleség) romlása, egészségre káros hatások, halászati erőforrások károsodása) és szélsőségesen súlyos következményekkel jár a turizmusra és egyéb gazdasági érdekeire;
- Argentínát jelentős és helyrehozhatatlan kár érné a malmok megépítésével; ezért
- Argentína kérte, hogy ideiglenes intézkedésként a Bíróság kötelezze Uruguay a két malom építési munkájának felfüggesztésére (megelőzés elvének megfelelően), és kötelezze az Argentínával való együttműködésre.

b) Uruguay

- 2006 novemberében Uruguay ideiglenes intézkedésként kérte, hogy Argentína tegyen meg minden lehetséges lépést annak érdekében, hogy a két állam közötti tranzit zavartalan maradjon, beleértve a két államot összekötő hidakat és közlekedési útvonalakat. Uruguay azért kérelmezte az előzőeket, mivel 2006. november 20-án argentin állampolgárok szervezett csoportja lezárta az Uruguay folyón egy fontos nemzetközi hidat és az argentin kormány semmit sem tett a blokádnak felszámolása érdekében. Azonban a Nemzetközi Bíróság elutasította az ideiglenes intézkedést.
- Uruguay kérte, hogy a Nemzetközi Bíróság utasítsa el Argentína kérelmeit, mivel a papírmalmok engedélyezése, felépítése és üzembe helyezése összhangban van az 1975-ben elfogadott statútummal. Így Uruguay érdemi kérdések tekintetében kívánta megcáfolni Argentína kérelmét, mivel állításuk szerint eleget tettek minden, az 1975. évi statútumban foglalt kötelezettségnek.

A Nemzetközi Bíróság megállapításai

(a) Joghatóság és alkalmazandó jog

A Bíróság joghatóságát az 1975. évi statútum joghatósági klauzulájának 60. cikke határozta meg. A statútum megalapozza a Nemzetközi Bíróság joghatóságát a szerződés értelmezésével és alkalmazásával kapcsolatos viták tekintetében. Azonban mivel a felperesi indítvány nem tért ki a Bíróság

érdemi döntésére, a Bíróság nem tudott döntést hozni a tevékenység engedélyezésével kapcsolatosan.

A Bíróság vizsgálta az alkalmazandó jog kérdését is. Az 1975. évi statútum utal más nemzetközi szerződésekből származó jogokra és kötelezettségekre, valamint a nemzetközi jog általános szabályaira is. Argentína e tekintetben arra utalt, hogy Uruguay kötelezettségei kibővülnek az más környezeti témájú szerződésekben foglaltakkal. Ilyen háttérszerződésként Argentína utalt a nemzetközi jelentőségű vadvízek védelméről szóló 1971. évi ramsari egyezményre, a veszélyeztetett fajok nemzetközi kereskedelmi szabályozására vonatkozó 1973. évi washingtoni egyezményre (CITES), az 1992. évi riói biológiai sokféleség egyezményre, vagy a nehezen lebomló szerves vegyületek tárgyában kötött 2001. évi stockholmi egyezményre is (POP egyezmény).

A Bíróság álláspontjában azonban nincs joghatósága annak eldöntésére, hogy Uruguay tiszteletben tartotta-e a fenti szerződésekből folyó kötelezettségeket és az egyéb szerződések nem vonhatóak az 1975-s statútum alkalmazási körébe.

Azonban nem zárhatóak ki a statútum cikkeinek értelmezésénél a multilaterális egyezmények és a nemzetközi jog általános szabályai. Bár, az evolutív értelmezés nem alkalmazható a joghatósági klauzula tekintetében.

(b) Az 1975. évi statútum érdemi rendelkezéseinek értelmezése

A statútum érdemi rendelkezéseinek vizsgálata főként az eljárási és érdemi kérdések szoros elválasztására vonatkozott, és e tekintetben jutott a Bíróság is fontos megállapításokra. A statútum tekintetében az eljárási kötelezettségeket nagyfokú pontosság, az érdemi kötelezettségeket azonban rugalmasság és általánosság jellemzi. A statútum 1. cikke önmagában is azt mondja ki, hogy nem célja nemzetközi jogok és kötelezettségek alkotása, ezáltal a soft law elismerését foglalja magába. Azonban a nemzetközi környezetjogban a soft law jellegű normák egyébként is nagy hangsúllyal esnek latba. A statútum számos érdemi jellegű kötelezettséget meghatároz: különböző környezet károk megelőzésére vonatkozó szerződéses kötelezettségek, mint magatartási kötelezettségek, a koordinációs vagy együttműködési kötelezettségek. Speciális esetet képeznek a vízi környezet megóvására és a szennyezés megakadályozására vonatkozó rendelkezések, amelyek jogalkotási és végrehajtási kötelezettséget egyaránt jelentenek és azokat együttesen (a CARU, azaz a technikai bizottság keretében) és külön-külön kell végrehajtani.

(c) Környezeti károkra vonatkozó megállapítások, azok bizonyítása

Argentína különös hangsúlyt fektetett a különböző vízszennyezésből fakadó károkra és azok bekövetkezésének lehetőségére. Így a Nemzetközi Bíróságnak is központi kérdésként kellett foglalkoznia a szennyezés problémájával, kitérve annak formáira és a mérési lehetőségekre. Azonban jelen esetben nem elegendő pusztán a vízszennyezés bekövetkezése, vagy annak a lehetősége, szükséges, hogy azzal kapcsolatosan valamilyen nemzetközi kötelezettségszegés valósuljon meg. Így önmagában az, hogy a papírgyártás feltételezhetően meglehetősen környezetszennyező tevékenység, nem döntő az ügyben. Az alkalmazandó jog kérdésének vizsgálatakor a Bíróság már kizárta a kapcsolódó nemzetközi környezetvédelmi egyezmények alkalmazhatóságát, így nem került sor például a papírgyár biológiai sokféleségre gyakorolt hatásának meghatározására. A statútum a környezetszennyezés fogalmát is meghatározza, tovább szűkítve a Bíróság vizsgálódási körét. A statútum szerint: szennyezés az, amit az ember által közvetlenül, vagy közvetve ártalmas anyag vagy energia vízbe jutása okoz. Ezzel a Bíróság kizárta Argentína gazdaságra, halászatra, turizmusra és vizuális károk tekintetében felhozott érveit.

A Nemzetközi Bíróság a különböző környezeti károk megelőzésére vonatkozó szerződéses kötelezettségeket, amelyek a statútumból eredtek, magatartási kötelezettségeknek minősítette. Így ebben az esetben nincs szó eredménykötelezettségekről, a bekövetkezett káros környezeti hatások miatti felelősség csak akkor jön létre, ha az állam nem a tőle elvárható gondossággal (*due diligence*) járt el, azaz nem használta fel az összes rendelkezésére álló eszközt a határok elkerülésére. Azonban az elvárható gondosság hiányát nehéz bizonyítani. A különböző vízminőségi normák pedig gátat szabnak az abszolút megelőzési kötelezettségnek. Egyszerűen fogalmazva a vízszennyezés valamilyen mértékű bekövetkezésével együtt kell élni, mivel az kiküszöbölhetetlen eredménye az ipari és mindennapi tevékenységeknek.

Érdekes kérdés, mi lett volna, ha Argentína hivatkozik a nemzetközi jog által nem tiltott tevékenységekért való felelősségre, azonban a kérelem hiányában a Nemzetközi Bíróság a felelősség ezen esetét nem vizsgálta meg.

A környezeti károk esetében a jogesetek kulcskérdése mindig a bizonyítás. Más környezeti vonatkozású ügyekben is jellemző, hogy a felek nagy mennyiségű, egymással szinte teljesen ellentétes dokumentumokat, vizsgálati eredményeket nyújtanak be. Ezeknek a vizsgálata nagy terhet ró a Nemzetközi Bíróságra egy-egy ügy tekintetében. Az Uruguay folyó ügyben bár a Nemzetközi Bíróság érdemben megvizsgálta a felek által benyújtott bizonyítékokat, nem terjeszkedett túl a hagyományos ténymegállapítási módszereken. Azonban mivel Argentína nem tudta megfelelően bizonyítani a környezeti károk bekövetkezését, a Nemzetközi Bíróság ítélete szerint, Uruguay nem sértette meg nemzetközi kötelezettségeit.

(d) Fenntartható fejlődés kérdése

A fenntartható fejlődés fogalma mára bevonult a köztudatba. Először 1987-ben, az ún. Közös Jövőnk jelentésben határozták meg: „a fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket.” Azóta több tudományterület-specifikus meghatározás is született. Bár a vizsgált 1975-s statútum még nem használja szó szerint a fenntartható fejlődést, de elfogadja az annak megfelelően alapvető elveket. Azonban a Nemzetközi Bíróság a fenntartható fejlődésre pusztán célként tekint, így az Uruguay folyó ítéletben is. Ez azonban megnehezíti a fenntartható fejlődésből levezethető kötelezettségek körének pontos meghatározását.

(e) Megelőzés elve

A megelőzés (*prevenció*) elve a nemzetközi környezetjog egyik legfontosabb és általánosan elfogadott alapelveként tekinthető. A megelőzés voltaképpen három elvet foglal magába: a forrásnál való fellépés, az elővigyázatosság és a helyreállítás elveit. Az elővigyázatossággal kiegészült megelőzés arra irányul, hogy a veszélyhelyzetek megfelelő körültekintéssel elkerülhetőek legyenek. A Nemzetközi Bíróság az Uruguay folyó ügyben pontosította a megelőzés elvének tartalmát és az elvárható gondosság követelményét tartalmazó magatartási szabállyá minősítette ítéletében. Az elvárható gondosság azonban további kérdéseket vet fel a megelőzéssel kapcsolatban, hiszen az kétféle módon határozható meg. Egyrészt jelentheti az államoktól általában elvárható magatartást, vagy csak az adott állam lehetőségei, eszközei szerinti gondosságot (*diligentia quam in suis*).

A Bíróság az ügyben hozott ítéletben inkább a második megoldást fogadta el, bár korábbi megállapításai a termelésben a legfejlettebb technika alkalmazásának vizsgálata tekintetében inkább az előbbire utal. Az elvárható gondosság követelményével a 2001-es felelősségi tervezet és annak kommentárja is foglalkozik és a következőképpen határozza meg: „a megelőzési kötelezettség normálisan gondossági kötelezettségként vizsgálendő, amely előírja az államok számára azt, hogy minden

ésszerű vagy szükséges intézkedést megtegyenek annak elkerülésére, hogy egy adott esemény ne **történjen meg annak garanciája nélkül, hogy az esemény nem következhet be.**”

(f) Környezeti hatásvizsgálatra vonatkozó megállapítások

A környezeti hatásvizsgálatra vonatkozó kötelezettségek tekintetében a Nemzetközi Bíróság szigorúbb álláspontra helyezkedett, mint a többi környezeti tényező vonatkozásban. A környezeti hatásvizsgálat nélkülözhetetlen, hogy egy tevékenység környezeti elemekre gyakorolt hatását (mint a víz, levegő, talaj és az élővilág) feltérképezzék, és előre jelezzék. A hatásvizsgálat hozzákapcsolódik a megelőzéshez és az abban foglalt folyamatos információnyújtáshoz, amely egy határfolyó esetében, államok között történik. A hatásvizsgálatokra vonatkozó részletes szabályokat a belső jog feladata kidolgozni, ahogy arra a Nemzetközi Bíróság is rámutatott ítéletében. A környezeti hatásvizsgálat eredményeit a döntés előtt közölni kell a másik féllel.

Ebben az esetben Uruguaynak a papírgyár építésének engedélyezése előtt közölnie kellett volna Argentínával a hatásvizsgálat eredményét. A Bíróság e tekintetben nem adott helyett Uruguay érvelésének, hogy kötelezettsége a hatások értékelésére korlátozódik és nem szükséges a távoli, vagy elméleti kockázatok figyelembe vétele. Így a Nemzetközi Bíróság megállapította Uruguay kötelezettségszegését a hatásvizsgálatokkal kapcsolatosan. Fontos azonban leszögezni, hogy a hatásvizsgálatokkal kapcsolatos kötelezettségszegés nem érdemi, pusztán eljárási kérdés.

Az ítélet rendelkező részéből

- A Nemzetközi Bíróság úgy találta, hogy Uruguay bizonyos eljárási kötelezettségeinek nem tett eleget, pl. hatásvizsgálat eredményének továbbítása Argentínának, tájékoztatási kötelezettség megsértése.
- A felek a megalkotott nemzetközi szerződéssel és statútummal tényleges érdek- és jogközösséget hoztak létre, amely kiterjed az Uruguay folyó hasznosítására és környezetvédelmére.
- A kötelezettségszegés Bíróság általi deklarálása elegendő elégtételt nyújt Argentínának.
- Anyagi jogi jogsértés (érdemi kötelezettség megszegése) nem történt Uruguay részéről.
- A Bíróság eltekintett további felelősség és kártérítés megállapításától.
- A Nemzetközi Bíróság bár eltekintett a határon átnyúló szennyezéssel kapcsolatos nemzetközi jogi kérdések alapos és átfogó vizsgálatától, részletesen foglalkozott egyes nemzetközi környezetjogi elvek érvényesülésével (pl. megelőzés), a due diligence követelményével és a hatásvizsgálatokra vonatkozó szabályokkal.
- A Nemzetközi Bíróság a határon áttérjedő következmények előzetes becslésére a nemzetközi jog általános követelményeként utalt.

A Nemzetközi Bíróság eljárásában élesen elhatárolta az érdemi, és eljárási kérdéseket. Ehhez kapcsolódóan részletesen vizsgálta a hatásvizsgálatokra vonatkozó kötelezettségeket. A döntés óta azonban a két ország között a feszültség nem csökkent, hanem a probléma állandósult. A Nemzetközi Bíróság ítélete az Uruguay folyó ügyben azonban nem a helyzet további tisztázására kötelezi a feleket, hanem a status quo fenntartására. Mivel 2013-ban Uruguay engedélyezte a gyárak termelésének növelését, Argentína újra kilátásba helyezte, hogy a Nemzetközi Bírósághoz fordul, az első, gyakorlatilag sikertelen eljárás ellenére.

A fegyveres összeütközések joga

I. Strugar-ügy

<https://www.icty.org/en/press/judgement-case-prosecutor-v-pavle-strugar-pavle-strugar-sentenced-eight-years%E2%80%99-imprisonment>

II. Al-Mahdi-ügy

<https://en.unesco.org/courier/2017-october-december/ahmad-al-faqi-al-mahdi-i-plead-guilty>

III. Fiktív jogeset – Hadijog

„A” állam és „B” állam között fegyveres konfliktus tör ki, amelyet azonban egyikük sem minősít háborúnak. Az összecsapások során kezdetben „A” állam kerekedik felül, legyőzi „B” állam határmenti erőit és hadifoglyokat ejt. Nem sokkal később „B” állam csapást mér „A” állam területére, jelentős károkat okozva az infrastruktúrában, használhatatlanná téve több autópályát, lerombolva egy jelentős hidat. A fegyveres összecsapás lezárultával „A” és „B” államok tűzszünetet kötnek, azonban „A” állam mindaddig nem hajlandó a hadifoglyokat visszajuttatni „B” államba, ameddig „B” állam meg nem téríti az okozott kárt. „B” állam válaszában azt javasolja, hogy „A” állam területén lévő hadifoglyai „dolgozzák le” az okozott kárt.

- a.) Befolyásolja-e a nemzetközi humanitárius szabályok alkalmazását, hogy a két fél nem minősítette háborúnak a köztük lévő konfliktust? Válaszát indokolja!
 - b.) Megengedett-e fegyveres konfliktusban a károkozás? Ha igen, milyen feltételekkel?
 - c.) Meddig tarthatók vissza a hadifoglyok a fegyveres konfliktus vége után?
 - d.) Kiválthatja-e az általa okozott kárt „B” állam hadifoglyainak munkájával? Válaszát indokolja!
-

IV. Fiktív jogeset – Hadijog

“D” államban polgárháború tör ki, amelynek során “D” állam fegyveres szervei a tüntetők közé lépnek, a külföldi sajtó jelentése szerint pedig nemcsak könnygázt, de potenciálisan halált vagy tartós sérülést okozó mustárgázt is bevetettek a tömeg megfékezésére. A szomszédos “C” állam a NATO tagja 1999 óta. Képviselői aggodalommal figyelik a “D” államban történő eseményeket, többször felszólítva “D” állam vezetőit, hogy tartsák be az alapvető emberi jogokat, és engedje be területére a Vöröskereszt (ICRC) munkatársait. “D” állam a felszólításra érdemben nem reagál, csupán egy nyilatkozatot ad ki, mondván, hogy szuverén államként nem kötelezhető idegen személyek beengedésére az ország területére. Mivel a tüntetők közül sokan a “C” és “D” állam közti zöldhatáron át menekülnek, ezért “D” állam fegyveres erői többször is behatolnak “C” állam területére abból a célból, hogy a tüntetőket elfogják vagy ellenállás esetén semlegesítsék. “C” állam ezt fegyveres támadásnak tekinti és a NATO segítségét kéri. A NATO támogatásáról biztosítja “C” államot, és légitámadásba kezd “D” állam katonai létesítményei ellen. “C” állam ehhez biztosítja a szövetséges légierő akadálytalan áthaladását légtere felett. A légitámadás azonban nem ér el sikert, a tüntetések néhány héten belül leveri “D” állam kormánya. “D” állam ezután a Nemzetközi Bírósághoz és a Biztonsági Tanácshoz fordul, kérve, hogy ítéljék el “C” államot és vezetőit agresszió miatt.

- a.) Mennyiben köteles „D” állam beengedni a Vöröskereszt munkatársait?
 - b.) Milyen következménnyel jár, ha a Vöröskereszt munkatársait nem engedik be a területre?
 - c.) Megvalósulhat-e az agresszió cselekménye az állam területének átengedésével?
 - d.) Mely szerv vagy szervezet állapíthatja meg az agresszió elkövetését?
 - e.) Mennyiben volt jogszerű, hogy „D” állam „C” állam területén is folytatta a tüntetők üldözését?
 - f.) Jogosan hivatkozott-e „C” állam az önvédelemre? Válaszát indokolja!
 - g.) Jogszerűnek tekinthető-e a NATO akciója? Milyen hivatkozási alapja lehet a szervezetnek?
-

Kollektív biztonság, kollektív védelem

I. Falkland-szigetei háború

Tarján M. Tamás: Kirobban a Falkland-szigeteki háború

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1982_aprilis_2_kirobban_a_falkland_szigeteki_haboru/

<https://www.britannica.com/event/Falkland-Islands-War>

II. Fiktív jogeset – Kollektív biztonság, kollektív védelem

„A” állam évtizedek óta rendkívül rossz viszonyban van szomszédaival, köztük „B” és „C” állammal, amelyek rendszeresen közös hadgyakorlatot tartanak „A” állam partjaihoz közel. Az egyik ilyen hadgyakorlat során „B” állam egyik hadihajója elvéti a célt és egy „A” állam kikötőjében horgonyzó halászhajót talál el. A halászhajón 5 személy tartózkodott és mindannyian életüket veszítették. Válaszul „A” állam bejelenti, hogy immár önvédelmi helyzetben van és megszállja „B” állam határ menti kikötőjét, valamint rakétáit „C” állam fővárosára irányítja azzal, hogy ha „C” állam „B” állam segítségére kíván sietni, úgy a földdel teszi egyenlővé a várost.

- a.) Jogosan hivatkozik-e „A” állam az önvédelmi helyzetre? Válaszát indokolja!
 - b.) Ön szerint történt-e fegyveres támadás „B” állam részéről? Válaszát indokolja!
 - c.) Hogyan minősítené „A” állam magatartását a nemzetközi jog szerint?
 - d.) Meddig tart a jogos önvédelmi helyzet a nemzetközi jogban?
-

III. Fiktív jogeset – Kollektív biztonság, kollektív védelem

„E” állam területéről fegyveres csoportok rendszeresen hajtanak végre gerilla-támadásokat „F” állam területén. „F” állam haszontalan kéri „E” államot, hogy állítsa meg a területéről érkező támadásokat. Miután többszöri felszólításra sem érkezett érdemi válasz, „F” állam az ENSZ Biztonsági Tanácsához fordul, hogy szankciók elfogadása révén vegye rá „E” államot a területén lévő fegyveresek elleni fellépésre. A Biztonsági Tanácsban 4 állandó tag támogatja a javaslatot, egy állandó tag azonban tartózkodik.

- a.) Elfogadásra került-e a határozat? Válaszát indokolja!
 - b.) Kik a Biztonsági Tanács állandó tagjai?
 - c.) Milyen nem fegyveres kényszerítő intézkedéseket fogadhat el a Biztonsági Tanács?
 - d.) Alkalmazhat-e fegyveres erőt a Biztonsági Tanács? Válaszát indokolja!
 - e.) Kötelezhető-e egy állam a Biztonsági Tanáccsal való együttműködésre? Válaszát indokolja!
-

IV. Fiktív jogeset – Kollektív biztonság, kollektív védelem

2019 nyarán a NATO tagállamai közös hadgyakorlatot tartanak az észak-orosz határ közelében. A gyakorlat során a szövetség tagjainak harci repülőgépei behatolnak az orosz légterbe. Oroszország bejelenti, hogy az atrocitás nem marad válasz nélkül és ellenintézkedésként megszállja a határ észak oldalán álló 3 km² területű domboldalt. Északország az orosz lépést fegyveres támadásnak minősíti és a NATO-hoz fordul, kérve, hogy a szövetség alkalmazza a közös védelmi erőfeszítés elvét és gyakorolja a kollektív védelem jogát Oroszországgal szemben.

- a.) Jogosan szállta-e meg Oroszország a domboldalt? Válaszát indokolja!
 - b.) Mit jelent a közös védelmi erőfeszítés elve?
 - c.) A NATO mely szerve dönthet a közös védelmi erőfeszítés alkalmazásáról? Milyen többséggel?
 - d.) Korábban hol és mikor került alkalmazásra a közös védelmi erőfeszítés elve?
 - e.) Meddig gyakorolható a kollektív védelem?
-

Nemzetközi büntetőjog

I. Charles Taylor ügy

<http://www.rscsl.org/Taylor.html>

II. Akayesu-ügy

<https://casebook.icrc.org/case-study/ictr-prosecutor-v-jean-paul-akayesu>

III. Fiktív jogeset – Nemzetközi büntetőjog

„E” állam területének egy részén egy Bemba nevű hadúr ragadja magához a hatalmat 2001 és 2004 között. Abból a célból, hogy hatalmát félelem keltése révén biztosítsa, rendszeresen ad parancsot katonáinak a polgári lakossággal szemben nemi erőszak, kínzás és emberölés elkövetésére. Az országban lévő nagyszámú támogatója miatt Bemba elfogása után „E” állam nem meri önmaga felelősségre vonni cselekményeiért, ezért a Nemzetközi Büntetőbíróság segítségét kéri. „E” állam részese a Nemzetközi Büntetőbíróság Statútumának 2002 óta. A per során Bemba arra hivatkozik, hogy cselekményei elkövetésének kezdetén, 2001-ben „E” állam még nem volt a Statútum részese, ezért a Bíróságnak nincs joghatósága eljárni az ügyben.

- a.) Jogosan hivatkozhat Bemba az időbeliségre? Válaszát indokolja!
 - b.) Milyen cselekmények elkövetésével vádolható Bemba?
 - c.) Hogyan indulhatna az eljárása a Nemzetközi Büntetőbíróság előtt?
 - d.) Mennyiben alkalmazható az eljárás során az *aut dedere, aut iudicare* elv?
 - e.) Milyen jogosítványai vannak az ENSZ Biztonsági Tanácsának a Nemzetközi Büntetőbírósággal kapcsolatban?
-

IV. Fiktív jogeset – Nemzetközi büntetőjog

“F” és “G” két szomszédos állam, amelyek közül “F” állam részese a Nemzetközi Büntetőbíróság Statútumának 2005 óta, “G” állam viszont csak 2017-ben csatlakozott hozzá. “G” állam területén 2014 óta egyes fegyveres csoportok rendszeresen hajtanak végre rajtaütésszerű támadásokat, amelyek célpontját több esetben is a polgári lakosság által használt létesítmények, így iskolák, templomok, művelődési házak tették ki. A központi kormányzat válaszreakciójának elkerülése végett a fegyveresek legtöbbször “F” állam területére menekülnek, kihasználva a határ menti sűrű erdőséget. “G” állam többször hangot adott abbéli szándékának, hogy az elkövetőket felelősségre vonja, azonban mindezidáig nem sikerült kézre kerítenie a feltételezett tetteseket. “F” állam ezzel szemben vonakodik konkrét lépéseket tenni. Bíróságai egyetlen esetben szabtak ki ítéletet, amelyben rongálás miatt pénzbüntetésre ítélték egy fegyverest. “F” állam vonakodását látva “G” állam az ICC-hez fordult, hogy járjon el a kérdésben és segítsen az elkövetők felelősségre vonásában.

- a.) Mennyiben állapítható meg az ICC joghatósága (tárgyi, időbeli, személyi vonatkozásban)?
 - b.) Felkérheti-e egy állam az ICC-t az eljárás lefolytatására?
 - c.) Mennyiben jelent eljárási akadályt, ha egy személy már nemzeti fórum előtt felelősségre vonásra került?
 - d.) Mennyiben befolyásolja a helyzet megítélését, hogy a támadás célpontja iskola, templom vagy művelődési ház volt?
-

V. Fiktív jogeset – Nemzetközi büntetőjog

Kinataka állam területén 2015-ben polgárháború tör ki, amelynek során több, a központi kormánzzal szemben álló fegyveres csoportnak is sikerül magához ragadnia a hatalmat az ország egyes területein. Ezek a fegyveres csoportok a polgárháború során pénzszerzési és hatalommegtartási céllal bankokat, oktatási létesítményeket és ipari központokat támadnak. A konfliktus 2018 februárjában zárul, amikor sikerül a kormányzat erőinek felszámolnia a fegyveres csoportokat. Másfél év elteltével azonban még mindig nem történik meg az elkövetők felelősségre vonása Kinataka állam részéről. Az áldozatok és családjaik ezért közvetlenül a Nemzetközi Büntetőbírósághoz fordulnak 2019 szeptemberében és arra kérik a főügyészt, hogy vizsgálja ki a cselekményeket. A főügyész vizsgálatot kezdeményez az ügyben emberiesség elleni bűncselekmény tárgyában és erről értesíti Kinataka államot. Kinataka kormánya mélységes felháborodásának adott hangot, mivel szerintük egyrészt nem biztosítottak elegendő időt a nemzeti eljárás lefolytatására, másrészt a kinatacai büntetőkódexben nem szerepel az emberiesség elleni bűncselekmény és harmadrészt állásfoglalásuk szerint politikai döntés született, amely nélkülözi az értelmezhető jogi érveket. Mindezek miatt Kinataka bejelenti, hogy felmondja az ICC Statútumát és a továbbiakban nem kíván közre működni az eljárásban.

- a.) Mennyiben befolyásolja az eljárás lefolytatását, hogy az emberiesség elleni bűncselekmény nem szerepel a kinatacai büntetőtörvénykönyvben?
 - b.) Kinek kell bejelenteni az ICC Statútumának felmondását?
 - c.) Melyek lesznek a kilépés jogkövetkezményei a konkrét eljárásban?
 - d.) Mennyiben befolyásolja az eljárás lefolytatását, hogy Kinataka még a vádemelés és a tárgyalás-előkészítő tanács döntése előtt, a vizsgálati szakaszban jelezte kilépési szándékát?
 - e.) Mely cselekmény(ek) miatt emelhetne vádat az ügyészség?
 - f.) Mennyiben befolyásolja a helyzet megítélését és a Bíróság eljárását, hogy belső, vagyis nem nemzetközi fegyveres konfliktusban kerültek elkövetésre a cselekmények?
-

Komplex jogesetmegoldás

I. Tér-terület joga és vitarendezés

Az alábbi jogeset alapján válaszoljon a kérdésekre!

„A” állam és „B” állam húsz év óta közös atomerőművet üzemeltet. Az erőmű által termelt nukleáris hulladékot a köztük lévő szerződés értelmében az első tíz évben „A” állam tárolta, majd a következő tíz évben „B” állam. 2019-ben újfent „A” állam kerülne sorra, azonban „A” állam lakossága hevesen tiltakozik a kormánynál az újabb nukleáris hulladék-elhelyezés miatt, féltve egészséges környezethez való jogukat. Hosszas tárgyalás után a két állam végül 2018 márciusában megegyezik, hogy a Holdon kívánják tárolni a felhalmozott nukleáris hulladékot. Ezen megegyezés ellen számos állam, nemzetközi szervezet és NGO is tiltakozik, mondván, sérti a nemzetközi jogot.

- a.) Telepíthető-e nukleáris hulladék a Holdra? Válaszát indokolja!
 - b.) Befolyásolja-e a helyzet megítélését, hogy a két állam által húsz éve kötött szerződés nem említi a nukleáris hulladék Holdon történő elhelyezését? Válaszát indokolja!
 - c.) Milyen vitarendezési módokat ajánlana a tiltakozó államoknak? A tiltakozó nemzetközi szervezetek és NGO-k fordulhatnak-e a Nemzetközi Bírósághoz? Válaszát indokolja!
-

II. Jogforrástan és nemzetközi szerződésjog

Az alábbi jogeset alapján válaszoljon a kérdésekre!

„A” állam és „B” állam közös határán több mint 100 km hosszan egy erdő húzódik. A két állam 1965-ben kötött egy kétoldalú szerződést, amelyben megtiltják a vadászatot arra hivatkozva, hogy az erdő az eurázsiai hiúz (*Lynx lynx*) egyetlen természetes élőhelye. Időközben mindkét állam részesévé válik A veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló washingtoni szerződésnek (CITES), amely a két állam vonatkozásában 2002-ben lép hatályba. „B” állam 2012-ben koncessziót ad egy vadászársaságnak, hogy az erdő „B” állam területére eső részén vadászengedélyt adhat ki és a lelőtt vadakat elszállíthatják, eladhatják, kivéve a védett eurázsiai hiúzt, amelyre az engedély nem terjed ki. „A” állam tiltakozik a koncesszió kibocsátása ellen, mondván az ellentétes a két állam közötti 1965-ös szerződéssel. „B” állam a tiltakozást azzal utasítja el, hogy saját területén szuverenitása alapján bárkinek adhat koncessziót és ezáltal vadászengedélyt. Válaszul „A” állam ökológiai szükség-helyzetre hivatkozva felmondja a két állam közti 1965-ös bilaterális szerződést.

- a) Jogszerűnek tekinthető-e „B” állam magatartása? Jogszerűen mondta-e fel „A” állam a szerződést? Válaszát indokolja!
 - b) Megállapítható-e alá-fölérendeltségi viszony a bilaterális és a multilaterális nemzetközi szerződések között? Válaszát indokolja!
 - c) Hivatkozhat-e egy állam saját belsőszabályozására abból a célból, hogy mentesüljön egy nemzetközi kötelezettség alól? Válaszát indokolja!
-

III. Környezetvédelmi jog és vitarendezés

Az alábbi jogeset alapján válaszoljon a kérdésekre!

1980-ben „X” ország déli területén lévő, a Lac-tóból eredő „C” folyót eltéríti, és azon egy vízi erőművet szándékozik építeni. Azonban „C” folyó, elhagyva az ország felségterületét, „Y” államban folytatja útját. A két ország 1960-ban kötött egy megállapodást, amely biztosította a „Y” állam számára a „C” folyó természetes folyásának zavartalanságát. „Y” állam kormánya erre hivatkozva követeli „X” államtól a terv megvalósításának elvetését. „X” állam ígéretet tesz, hogy az erőmű építése ellenére biztosítja a másik állam számára a megfelelő vízellátást, és saját területükön eltérítik ugyan a folyót, de hiánytalanul eljuttatják a megszokott vízmennyiséget. „Y” állam azonban „X” állam érvelését nem fogadja el. „X” állam arra is hivatkozik, ha nem használja ki a rendelkezésre álló vízi erőforrásokat, akkor őt éri kár. A két állam között a helyzet elmérgesedett.

- a) Melyik állam érvelése fogadható el és miért? Tud-e hasonló tényálláson alapuló jogesetet említeni? Válaszát indokolja!
 - b) Milyen nemzetközi környezetvédelmi jogi elvek merülnek fel az ügygel kapcsolatosan?
 - c) Milyen vitarendezési eszközök alkalmazása merülhet fel az ügyben? Válaszát indokolja!
-

IV. A nemzetközi jog alapelvei, államelismerés és államutódlás, nemzetközi szervezetek**Az alábbi jogeset alapján válaszoljon a kérdésekre!**

„C” soknemzetiségű államban súlyos belső feszültség alakult ki, mivel egyes – egyébként széleskörű kulturális autonómiával rendelkező – népcsoportok új állam alapításán munkálkodnak. Végül hosszas harcok után „Y” népcsoport elszakadt korábbi államától és új államot alapított a „C” államtól szerzett területen. A nemzetközi közösség aggodalommal fogadta az új államalakulatot, de mintegy ötven állam az alapítást követő egy éven belül elismerte az újonnan létrejött „D” államot. Azonban „D” állam kezdeményezte az ENSZ-be való felvételét, amely széles körű vitát váltott ki mind a Közgyűlésben, mind a Biztonsági Tanácsban. Számos állam csak azt tartotta elfogadhatónak, ha „D” állam megfigyelőként vesz részt az ENSZ munkájában. Ezentúl „D” állam vitába keveredett „E” állammal is, amely egy energiatermelésre alkalmas, közös üzemeltetésű vízlépcső rendszer megépítését követelte „D” államtól. A vízlépcsőre vonatkozó szerződést még „C” állammal kötötte meg „E” állam, azonban a folyó „D” állam területére került, így „E” állam szerint „D” állam köteles annak megépítésére.

- a.) Elismerhető-e az újonnan létrejött „D” állam? Milyen korlátok vonatkoznak a népek és nemzetek önrendelkezési jogának gyakorlására? Véleménye szerint jogszerűen jött-e létre „D” új állam? Említsen vitás államelismerési eseteket a gyakorlatból!
 - b.) Hány tagállama van jelenleg az ENSZ-nek? Mi a különbség a megfigyelői státusz és a tagság között?
 - c.) Milyen elvek vonatkoznak a nemzetközi szerződésekben való államutódlásra?
 - d.) Véleménye szerint „D” vagy „E” állam álláspontja fogadható-e el? Válaszát indokolja!
-

V. Környezetvédelmi jog, nemzetközi szerződésjog, nemzetközi jog-belső jog viszonya**Az alábbi jogeset alapján válaszoljon a kérdésekre!**

„H” államban számos védett természeti terület található, köztük a „Forest” erdőség is, amely védett fajoknak ad otthont. A „Forest” erdőség közelében van „Z” folyó, amely természetes határként húzódik „H” és „I” államok között. „I” állam engedélyezi egy új papírgyár létesítését és kapcsolódó létesítmények megépítését és üzembe helyezését. „H” állam tiltakozik a beruházás ellen, mivel úgy gondolja, hogy a határfolyó másik oldalán és a védett erdőség közelében tervezett új létesítmény jelentős környezeti károkkal jár majd. „I” állam azonban azt válaszolta, hogy joga van kiaknázni a területén lévő környezeti erőforrásokat. Ráadásul „I” és „J” államok nemzetközi szerződést kötöttek „Z” folyó vizének a hasznosításáról. „Z” folyó hasznosítására azonban korábban már „H” és „I” államok is kötöttek nemzetközi szerződést, amely kiterjedt környezetvédelmi rendelkezéseket tartalmazott. Ezentúl „H” és „I” államok részes felek egy multilaterális szerződésben is, amely kifejezetten a védett természeti értékek megőrzésére vonatkozik. Ennek értelmében 100 kilométeren belül nem lehet gyárat építeni, ha távolságon belül védett terület van. Azonban „I” állam arra hivatkozik, hogy belső jogában csupán 10 kilométer a vonatkozó távolság, amely felülírja a nemzetközi jog szabályait.

- a.) Milyen környezetvédelmi elvek alkalmazása vagy sérelme merülhet fel az ügyben?
 - b.) Melyik volt az első olyan ügy, amely a határon átnyúló károkozásra hivatkozási alapként szerepelhet (1941-ből)?
 - c.) Miként érvényesül(het) a lex derogat legi generali elv a nemzetközi szerződések jogában? A jogesetben szereplő ügyben lehet-e hivatkozási alap „I” állam számára?
 - d.) Hivatkozhat-e egy állam saját belsőszabályozására abból a célból, hogy mentesüljön egy nemzetközi kötelezettség alól? Válaszát indokolja!
-